פעם בשבע
מיזם השמיטה של מכון התורה והארץ
והאגף לתרבות יהודית במשרד החינוך

מכון התורה והארץ
בפר דרום ת"ו - שבי דרום

האגף לתרבות יהודית
יוצרים חיבור לנשמה

משרד החינוך

חמד
בית חינוך כמשפחה

שבועות בשביעית

הכנה משפחתית חוויתית
לחג מתן תורה בשמיטה

אז מה יש לנו בטנא?

3 כולנו כהנים? – ליל שבת
4 נתינה היא קבלה – שבת בבוקר
5 בזמן שההורים ישנים...
6 דרך הביכורים – משחק משפחתי
8 חברותא – טעמי השמיטה
10 מתכוננים לתורה – סעודה שלישית
12 סעודת ליל שבועות
13 שמיטה בהר סיני? – ליל שבועות
15 חג הביכורים – סעודת בוקר החג
16 אתגרים לשבועות

מתכוננים ביחד | הרב יצחק דביר, סגן ראש מכון התורה והארץ

חג השבועות מחייב הכנה ארוכה, 49 ימים הוקדשו לשם כך בהלכה היהודית, אך רבים מאיתנו גם אם חולמים להשקיע ולהתכונן לקבלת התורה, בפועל עסוקים בשטף החיים ועתותינו אינם בידנו.

בשנה זו זכינו לקבל מתנה! השבת הסמוכה לחג השבועות מאפשרת לנו להקדיש זמן, להפנים את המעמד ולהגיע לקבלת התורה מוכנים יותר.

את צמד השבת והחג בחרנו להקדיש לשנה המיוחדת שבה אנו נמצאים – שנת השמיטה, קבלת התורה בשנה זו מלווה באור מיוחד, ואנו מקווים להעניק לכל המשפחה חוויה שתעטוף ותחבר אותה אל האוירה והרוחניות.

לפניכם חוברת שתלווה אתכם למהלך השבת והחג הקרובים. התאמנו תוכן מובנה לכל אחת מסעודות השבת והחג, לזמנים שביניהם, ולכל הגילאים: ילדים, הורים, סבא-סבתא, כל המשפחה יחד.

אנו תפילה שחוברת זו תסייע לכולנו להגיע אל המועד מוכנים יותר, ולצאת ממנו אנשים טובים יותר.

כשמפגישים בין שבעה שבועות של חג השבועות לשבע שנות השמיטה

הרב איתיאל בר לוי, מנהל האגף לתרבות יהודית במשרד החינוך

אחת ממטרות השמיטה, כפי שכותב הפרשן אבן עזרא, היא להתפנות לזמן איכות של לימוד תורה.

התלמוד מספר כי תלמיד אחד שאל את רבו, ר' אבהו, מה הטעם של מצוות השמיטה? ענה הרב, כדי שיהיה לנו זמן ופנאי נפשי לעצור מהשיעבוד לפרנסה ולעול המלכות, לדעת שהארץ והפרנסה מאת ה' ולעסוק בתורה.

כך נמצא בזוהר סיפור מופלא המתאר את הנעשה בגן עדן בזמן השמיטה:

"בְּכָל שְׁמִטָּה וּשְׁמִטָּה יוֹצֵא כָּרוּז בְּגַן עֵדֶן וְאוֹמֵר: הִתְאַסְּפוּ גִּבָּרִים וְנָשִׁים, וְכָל אוֹתָם בְּנֵי אֱמוּנָה, וְתַעֲלוּ מָגֵן עֵדֶן הַתַּחְתּוֹן לְגַן עֵדֶן הָעֶלְיוֹן, וְאָז כֻּלָּם מִתְפַּשְׁטִים מַלְבּוּשֵׁיהֶם הַחִיצוֹנִיִּים, גִּבָּרִים, נָשִׁים, טַף וּנְעָרִים, וְעוֹלִים וְנִכְנָסִים לִישִׁיבָה שֶׁל רָקִיעַ, וּשְׁמֵחִים שָׁם בְּשִׂמְחַת הַהִתְעַלּוּת שֶׁלָּהֶם, וְיֵשׁ שָׁם שִׂמְחָה עַל שִׂמְחָה, וְאוֹמְרִים שָׁם דִּבְרֵי תוֹרָה חֲדָשִׁים וִישָׁנִים, וְכֻלָּם שָׁם שְׂמֵחִים בְּשִׂמְחָה שֶׁאֵין כְּמוֹתָהּ" (ח"ג קעא, ב)

בעלון זה בחרנו לחבר שתי שמחות אלו של לימוד תורה: חג מתן תורה וסיום לשבוע השמיטה שצוין השבוע, ולתת למשפחה תכנים לזמן האיכות יחד.

אני מבקש להודות לכל מי שעשה במלאכה לעריכת חוברת זו שתכניה נאספו ממנהלי התרבות היהודית ברשויות מתוך פעילויות המתקיימות בלימוד משפחתי ובקשר הבין דורי. כ"כ למכון התורה והארץ שמוביל איתנו את מיזם השמיטה ולכותב והעורך הרב יצחק דביר בשיתוף פעולה עם העורכות שרית גזבר ומלכה וסרמן מצוות האגף לתרבות יהודית.

חג שמח לכולם

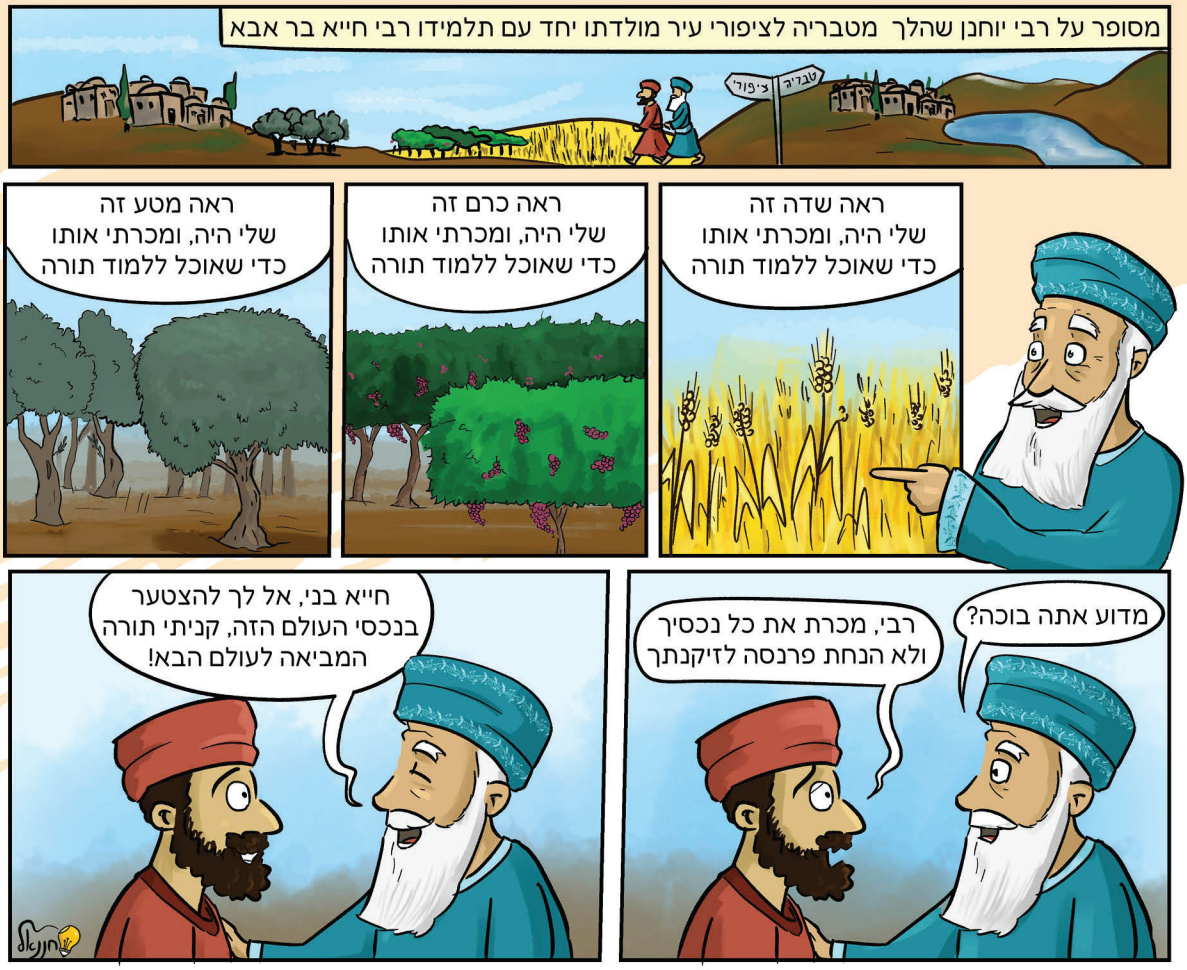

כתיבת תוכן:
הרב יצחק דביר, סגן ראש מכון התורה והארץ
הרב משה בלום, מדרשת התורה והארץ
שרית גזבר, יועצת תוכן ופיתוח באגף לתרבות יהודית במשרד החינוך

צוות הכותבים:
מנהלי אשכול דרום במחוז צפון באגף לתרבות יהודית: אלעד ערמון-עמק המעיינות, יואל כהן-בית שאן,דקלה מרזר-עפולה, נתי ורבה-מגידו, לימור זמיר-כפר תבור, טל פלד-גליל תחתון ,ששון בקל-יבנאל, נורית אורבך-פיתוח תוכן. | מנהלי מחוז חיפה באגף לתרבות יהודית: הרב גבריאל סוראני-רב מוא"ז חוף כרמל , איציק אדרי- מנהל רשת המתנסים קרית אתא ורחלי אבידב מנהלת תרבות יהודית מ"א עמק יזרעאל. | עינט קרמר -שמיטה ישראלית, מנהלת 'טבע עברי'. | מלכה וסרמן, אגף לתרבות יהודית | עמוס מימון

עיצוב והפקה: ∴ פרסומי ישראל

עפ"י מסכת תענית כ"א א'

דבר תורה | כולנו כהנים

פרשתנו עוסקת בכהנים, המגדלור של עם ישראל, אלו שכולנו נושאים אליהם את עיננו, כדי ללמוד, להתברך ולהתקדש.

אך בעצם כולנו כהנים, הפסוק אומר 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש'. עם ישראל משמש כ'אור לגויים', מגדלור חברתי שמלמד את כולם כיצד צריכה להתקיים חברה מתוקנת.

את השיא של ההתנהלות החברתית המיוחדת לעם ישראל אנו מרגישים בשמיטה. נהוג לחשוב שהבסיס של כל חברה הוא שהכל יעבוד ויתקתק, יעלה על המסלול ולא יעצור, רק להגביר את הקצב והתפוקה. אין אח ורע לחברה שמשביתה את התוצר שלה למשך שנה שלמה, כדי לעצור ולחשב מסלול מחדש, כדי להקטין את הפערים שבין המעמדות ולתת הזדמנות גם לשכבות החלשות לנשום לרגע ולהרים את הראש מעל למים, מעבר לחיי ההישרדות היום יומיים שלא מאפשרים להם להתארגן ולחשוב.

כתמורה להתנהלות זו אנו זוכים ביתר שאת גם ל'גוי קדוש' על ידי אכילתנו מפירות השביעית הקדושים.

בכך מעמיד עם ישראל את קריאת הכיוון לכל האומות – העבודה, הכסף, המעמדות, אינם מהות החיים, וגם אינם מה שמחזיק את החברה. מה שחשוב באמת הוא הרוח, מחשבה על האחר, ותרנות, מידות טובות, וחברה מתחשבת ומתוקנת.

מה מסתתר בסוגריים?

בין דפי החוברת מסתתרות מילים שונות (בכל כפולת עמודים מילה). זהו את האותיות המפוזרות, הרכיבו את המילה הנכונה, מלאו בעמוד הגב של החוברת, ושלחו אלינו את התשובה!

דבר תורה

נתינה היא קבלה

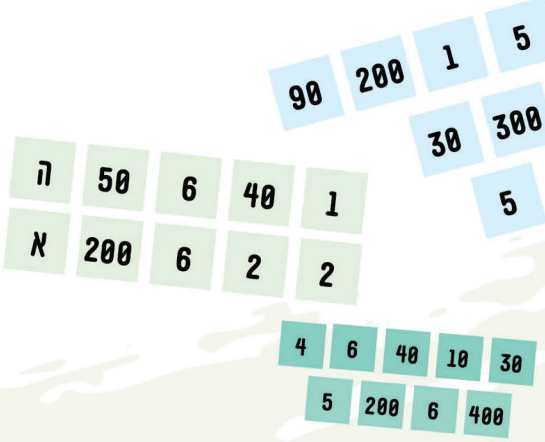
פרשת השבוע עוסקת בכהנים ובדיניהם, במהלכה אנו פוגשים פסוקים מיוחדים העוסקים בתמיכתם של עם ישראל בכהנים: "וְכָל תְּרוּמָה לְכָל קָדְשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה: וְאִישׁ אֶת קָדָשָׁיו לוֹ יִהְיוּ, אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה". רוב המצוות התלויות בארץ הן מתנות הניתנות לכהנים וללויים, אך נשאלת השאלה מדוע הכהנים זקוקים למתנותנו, האם לא היה ביכולתו של בורא העולם לדאוג להם בעצמו?

התשובה טמונה בפסוק שציטטנו: "לו יהיה", לכך ישנן שתי משמעויות. את הראשונה דרשו חכמים: על אף שהתורה חייבה את האדם לתת לכהן וללוי, היא השאירה לו את אפשרות הבחירה למי לתת ומתי. מטרת הנתינה הזו איננה לטובת הכהנים המקבלים אלא לטובת הנותן, בכך הוא זוכה להיות שותף בעבודתם של הכהנים, ולכן נתינה זו מוכרחת להגיע מכל הלב ובבחירה מוחלטת. זה לא מס אלא שותפות, וכאן מתחברת גם המשמעות הכפולה של המילים 'לו יהיה' – לנותן. הנתינה היא בעצם קבלה, וזכות להיות שותף.

בפרשתנו אנו נחשפים גם לצד השני של השותפות – ברכת הכהנים. בה מחזירים הכהנים את חלקם לעם ומברכים אותם בשלום.

שנת השמיטה מחנכת אותנו רבות בנושא הנתינה, שנה שלימה שאנו מפקירים את כל פירות שדנו ולומדים לשמוח בכל מי שנוטל מהם, הכוחות והמידות שאנו מקבלים מהנתינה הזו – לא יסולאו בפז, ומעניקים לנו כח לששת השנים הבאות.

בואו נשמע סיפור

'גיבורי כח עושי דברו'!

עקרון הוקמה כמושבה בשנת תרמ"ד. שנה קודם לכן, בסוכות תרמ"ג, שכנע הרב שמואל מוהליבר את הברון רוטשילד לתמוך בהקמת מושבה חקלאית על ידי עולי רוסיה. מייסדי המושבה נודעו כחקלאים חרוצים, שומרי תורה ומצוות, ובשל כך זכו לאהדה והערכה רבה מצד הברון רוטשילד.

עם עלייתם ארצה קשרו מייסדי המושבה קשרי ידידות עם רבני הישוב הישן, בעיר הקודש ירושלים, ואימצו לעצמם את מנהגי ירושלים. הם בחרו רב מרבני ירושלים שישמש כרב המושבה ואף מלמדי תינוקות לילדיהם ברחו מרבני ירושלים.

בשנת תרמ"ז ביקר הברון רוטשילד במושבה, ומרוב התפעלות מחריצותם של אנשי המושבה והקפדתם על קיום המצוות ביקש הברון להסב את שם המושבה על שם אמו בתיה, ומעתה ואילך נקראה המושבה 'מזכרת בתיה'.

שנתיים לאחר מכן, בשנת תרמ"ט חלה שנת השמיטה. בשנה זו התעורר פולמוס ציבורי בארץ ישראל כיצד מקיימים את מצות השמיטה, שבמשך אלפיים שנה לא התקיימה כתקנה. חלק מגדולי הפוסקים ראו את מצוקת היישוב היהודי בארץ והתירו את המשך עבודת הקרקע בשמיטה על ידי מכירת האדמות לגוי, לכך קראו 'היתר המכירה'.

מנגד, חלק מרבני היישוב הישן בירושלים התנגדו להיתר זה. הם ציינו שאי שמירת השמיטה היתה אחת הסיבות לגלות עם ישראל מארצו והבטיחו למתיישבים כי שביתת הארץ תהיה להם לברכה.

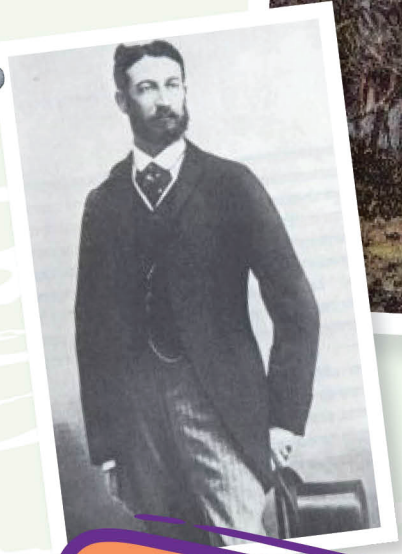
רוב היישובים החקלאיים בארץ ביצעו את היתר המכירה והמשיכו לעבד את שדותיהם בשנת השמיטה (על פי ההגבלות הנדרשות), אולם מייסדי המושבה מזכרת בתיה נטו לקבל את פסיקת רבני היישוב הישן בירושלים ולהמנע מהיתר המכירה.

פקידי הברון רוטשילד, שהיו אחראים על ניהול העניינים, ניסו להצר את צעדיהם במטרה לגרום להם לשנות את דעתם ולסמוך על היתר המכירה, לכך נוספה התמודדותם עם הקשיים הטבעיים של השמיטה, אולם תושבי מזכרת בתיה לא התייאשו, ועם כל הקושי החזיקו בדעתם ושמרו את השמיטה הזו והשמיטות הבאות.

מזכרת בתיה בימיה הראשונים

סעודה שניה

אבל מה יהיה עם היישוב שמאלנו עליו כל כך, הכל ירד לטמיון?

בשביל מה באנו לארץ אם לא בשביל לשמור שמיטה?

הדסה לפסילות

ההחלטה של בני מזכרת בתיה לא היתה פשוטה, מצד אחד עמד הרצון לקיים את השמיטה כמאמרה, ומן הצד השני החשש לשלומו של היישוב. הציגו ישיבת תושבים ובה העלו את הדעות השונות והשיקולים כבדי המשקל לכאן ולכאן.

בזמן שההורים ישנים...

שאלות שמיטה לפי סדר א-ב

א איפה מקיימים את מצות השמיטה?

ב מה עושים עם פירות השביעית כשהסתיימה העונה?

ג אותנו מגדלים לא על אדמה ולא באויר, ולעולם איננו צמאים?

ד כך קוראים לכסף שקנו בו פירות שביעית.

ה אם את הקרקע מכרנו לגוי אפשר את הפרי לאכול.

ו בשביעי של פסח השנה, אמרנו אותו בשמחה.

ז לגפן הפעולה מועילה מאוד, אף שהענפים הדלדלו עוד ועוד.

ח בפעולה זו עושים חריץ, כדי שזרע ינבט ויציץ.

ט הרב שכתב את 'ספר השמיטה'.

י שבע כפול שבע מי יודע? שמיטה נוספת הגיעה!

כ השלימו: "_____ לא תזמור".

ל מהו השלב שקובע אם הירקות קדושים בקדושת שביעית?

מ מצוות השמיטה היא חלק מקבוצת מצוות שנקראת:

נ זריעה – בזרעים, ובעצים נקראת:

ס אם בשביעית הן גדלו חכמים אותם אסרו.

ע אם הוא מנותק מהקרקע ובתוך הבית אין בו דיני שמיטה.

פ אותו תיקן הלל, כדי שתמשיכו לתת הלוואות לאבין.

צ ה' מבטיח שהוא יעזור לשומרי שביעית: "ו_____ את ברכתי".

ק בפירות השנה השביעית יש מעלה מיוחדת.

ר החל מחג זה מתחילה שנת השמיטה.

ש לביטול החובות שבסיום השמיטה קוראים:

ת פירות השמיטה הם הפקר, ולכן הם פטורים ממצוה שחייבים בכל שנה.

תשובות בעמוד הבא ←

דרך הביכורים

הוראות:
חג השבועות נקרא 'חג הביכורים' מפני שממנו ואילך אפשר להתחיל להביא ביכורים למקדש, הביכורים הם פירות משבעת המינים, הראשונים שגדלו על העץ באותה השנה, אנו מביאים אותם למקדש ומודים לה' על השפע והברכה שנתן לנו.

בחרו לעצמיכם חיילים, מצאו קוביית משחק, הניחו את החיילים על משבצת מספר 1 והתחילו לשחק.

המנצח: מי שיגיע ראשון עם הביכורים לבית המקדש.

על המנצח לקרוא בפני כל המשפחה את פרשת מקרא ביכורים בהתרגשות: אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה וַיָּגָר שָׁם בִּמְתֵי מְעָט, וַיְהִי-שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וָרָב. וַיָּרֵעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִים וַיְעַנּוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה. וַנִּצְעַק אֶל-ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ, וַיִּשְׁמַע ה' אֶת-קֹלֵנוּ וַיַּרְא אֶת-עָנְיֵנוּ וְאֶת-עֲמָלֵנוּ וְאֶת-לַחֲצֵנוּ. וַיּוֹצִאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה וּבְמֹרָא גָּדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמֹפְתִים. וַיְבִאֵנוּ אֶל-הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֶּן-לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ הַזֹּאת, אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ. וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת-רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-נָתַתָּה לִי ה'.

17

שילה
שכנעת יהודי לעלות לי-ם עם הביכורים שלו. התקדם 4 צעדים

19

20

שכחת לבער את ריבת המשמשים הביתית בזמן הביעור. חזור 4 צעדים.

22

קטפת עשרות לימונים קדושים מהגינה ומכרת אותם. חזור 4 צעדים

24

צפת
למדת בעל פה את פסוקי מקרא ביכורים. התקדם 3 צעדים

26

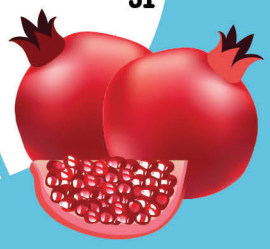
28

בישלת אבטיחי שביעית למרות שזהו שימוש לא מקובל. המתן תור

29

טבריה
תרמת לתהלוכת הביכורים שור וציפית את קרניו זהב. התקדם 3 צעדים

31

32

שכחת להביא ציפורים יחד עם הביכורים. חזור 1 צעדים

33

34

נטמאית, חזור 6 צעדים

35

גבית חובות בסוף השמיטה, למרות שהדבר אסור. המתן 2 תורות

37

38

חברון
ביקרת בקברי אבות. קבל עוד תור

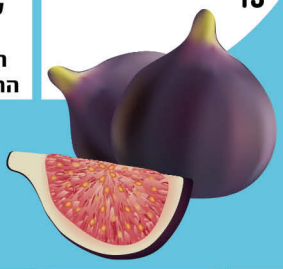
39

שומרון
זכית להתקדש ולאכול מפירות עם קדושת שביעית. התקדם 5 צעדים

41

נחלת יהודה
שמרת על קדושת פירות הגינה, ולא הפסדת אותם. התקדם 5 צעדים

43

46

47

המרת את סל הזהב בסל מערבה קלופה. חזור 3 צעדים

55

החליל של שיירת הביכורים נשבר. מזוג לכולם מים לשתות

57

אתה ממש קרוב לבית המקדש. קבל עוד תור

59

הוצאת את העציץ מהבית החוצה כדי שיתפוס קצת שמש. המתן תור

61

62

התבלבלת ובטעות הפרשת תרומות ומעשרות מפירות השמיטה. חזור 6 צעדים

64

66

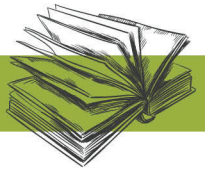
זרקת תפוח קדוש לפח הרגיל, ובכך הפסדת אותו. המתן 2 תורות

68

עוד רגע אתה בבית המקדש, רחוץ רגליך והטהר!

דף לימוד הורים וילדים – טעמי השמיטה

ספרא, פרשת בחוקותי

"אז תרצה הארץ את שבתותיה" - אני אמרתי לכם שתהו זורעים שש ומשמטים לי אחת, **בשביל שתדעו שהארץ שלי** היא ואתם לא עשיתם כן, אלא עמדו וגלו ממנה והיא תשמט מאליה כל שמיטים שהיא חייבת לי שנאמר אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה, כל ימי הושמה תשבות.

ההשוואה לשבת

ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם ברית עולם: ביני ובין בני ישראל אות הוא לעלם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש:

שמות פרק לא פסוקים טז - יז

מצוות השמיטה כמו השבת מצכירה לנו שהקב"ה ברא את העולם

ספר החינוך, מצוה פד

משרשי המצוה, לקבוע בלבנו ולצייר ציור חזק במחשבתנו ענין חדוש העולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שלא ברא דבר הכתיב מנוחה על עצמו. ולמען הסיר ולעקור ולשרש מרעיונינו **דבר הקדמות** אשר יאמינו הכופרים בתורה ובו יהרסו כל פנותיה ויפרצו חומותיה, באה חובה עלינו להוציא כל זמנינו יום יום ושנה שנה על דבר זה למנות שש שנים ולשבות בשביעית, ובכן **לא יתפרד הענין לעולם** מבין עינינו תמיד, והוא כענין שאנו מוציאין ימי השבוע בששת ימי עבודה ויום מנוחה. ולכן ציוה ברוך הוא להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו מלבד השביתה בה, כדי שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה לא בכוחה וסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה. וכשהוא חפץ הוא מצוה אליו להפקירם.

ביאור: **דבר הקדמות** = הסוברים שהעולם קדום ולא נברא על ידי הקב"ה. **לא יתפרד הענין לעולם** = לא יישכח לעולם.

מהי המלחמה התרבותית שמאחרי מצות השמיטה?

ספר החינוך ממשיך ונותן טעמים נוספים:

ועוד יש תועלת נמצא בדבר לקנות בזה מדת הותרנות, כי אין נדיב כנותן מבלי תקוה אל הגמול.

ועוד יש תועלת אחר נמצא בזה האדם שיוסיף האדם בטחון בשם ברוך הוא, כי כל המוצא עם לבבו לתת ולהפקיר לעולם כל גדולי קרקעותיו ונחלת אבותיו הגדלים בכל שנה אחת, ומלומד בכך הוא וכל המשפחה כל ימיו, לא תחזק בו לעולם מדת הכילות (הקמצנות) הרבה ולא מיעוט הבטחון.

ספר החינוך מחבר בין מידת הקמצנות לחוסר במידת הביטחון, מה הקשר בין שתי המידות הללו?

היכן? ספר החינוך הוא ספר קדום שמונה את כל מצוות התורה על פי סדר פרשיות השבוע. מחבר הספר לא חתם את שמו עליו, מקובל לייחס אותו לרא"ה – רבי אהרון הלוי מברצלונה, אך למעשה ישנם השערות נוספות לגבי כותב הספר, ואין בכך הכרעה ברורה.

ספורנו, ויקרא כה, ב

שבת לה'. שתהיה כל השנה הבטלה מעבודת האדמה מוכנת לעבודתו, כמו שכיון בשבת בראשית באמרו שבת לה' אלהיך.

לפי הספורנו, האם השמיטה נועדה לתועלת האדמה או לתועלת האדם?

הרמב"ם, מורה נבוכים ג, לט

יש מהם חמלה וחנינה על כל בני אדם, כמו שנאמר: ואכלו אביוני עמך... מהם חנינה לעבדים ולעניים, כלומר השמטת כספים והשמטת עבדים.

וכדי שירבה יבול האדמה ותתחזק בהוברתה (בהשבתתה).

מה ההבדל בין שני הטעמים ברמב"ם, האם מטרת השמיטה לטובת האדם או האדמה?

חשבו: מדוע אוכפת לנו מתחושותיה של האדמה?

כלי יקר, פרשת בהר

אומר אני שטעם מצוה זו היא להשריש את ישראל במדת האמונה והבטחון בה'. כי חשש הקדוש ברוך הוא פן בבואם אל הארץ יתעסקו בעבודת האדמה על המנהג הטבעי, ישכחו את ה' ויסורו בטחונם ממנו, ויחשבו כי כוחם ועוצם ידם עשה להם את החיל הזה ועולם כמנהגו נוהג ויחשבו שהארץ שלהם היא והם הבעלים ואין זולתם. על כן הוציאם ה' מן המנהג הטבעי לגמרי:

כי בשש שנים דרך האומות לעשות שני שנים זרע ושנה אחת בור (מנהג החקלאים הגוים היה להשבית את הקרקע פעם

כשבני ישראל נכנסו לארץ מיד החלו בעבודת האדמה, זה רץ לכרמו וזה לשדהו, כדי שלא ימנעו מלימוד התורה ה' תיקן להם שישבתו מהעבודה ויעסקו בתורה. הזמנים ניתנו להם בהדרגה, והם:
יום השבת – היום השביעי .
חודש תשרי – החודש השביעי (מרובה בחגים).
שנת השמיטה – השנה השביעית.
וזאת כדי שישראל יוכלו לעמול בתורה ומתוך כך יתחברו לה' בהדרגה, כנגד העמל והטור מהמלאכה בחיי היום יום, אשר מטבע הדברים מושך אותם לארציות ומנתק אותם מרוחניות (על פי עץ הדעת טוב, פרשת בהר).

בשלש שנים) כדי שלא להכחיש חילה (כוחה), והקב"ה אמר שש שנים תזרע שדך, מידי שנה בשנה ואני מבטיחך להוסיף כוחה שלא תכחיש.

ועוד נס בתוך נס שאחר שזרעתה שש שנים, יוסיף לה כח כל כך עד שנאמר וצויתי את ברכתי בשנה הששית ועשת את התבואה לשלוש השנים.

ועל ידי כל המופתים הללו אשר שמתי בידך תדע כי לי כל הארץ, ועל ידי זה יהיו עיניך נשואות אל ה', כמו שמצינו בירידת המן ליומו כדי שיהיו עיניהם נשואות אל ה' תמיד ויבטחו בו תמיד, כך ענין השמיטה שלא יעבדו האדמה כל שנה שביעית אין זרע ואין קציר ויסמכו על הנס.

מהם הניסים שאונה הכלי יקר? ומה הם שורמים לתושבי הארץ בשמיטה?

היכנת? רבי שלמה אפרים מלונטשיץ היה תלמידו של המהר"ל מפראג, ורבם של כמה מגדולי הדור שאחריו, ביניהם בעל התוספות יום טוב. את פירושו לתורה בשם ה'כלי יקר' הוא חיבר לאחר שחלה במחלה קשה, וכך הוא כותב בהקדמתו: בחמלת ה' עלי הוציאני מתוך ההפיכה לחיות אותי, כיום הזה נדרתי לה' ואשלמה לחבר חיבור זה לכבוד ה' ותורתו ולגלות מצפוניו.

בואו נשמע סיפור

הרב אברהם יצחק הכהן קוק נסע בשליחות הישיבה לארצות הברית, בהיותו שם דאגו מוקיריו לספק לו את כל צרכיו בשפע. פעם ראו שהרב שרוי בעצבות, שאלוהו: החסר אתה מאומה?

השיב להם הרב בסיפור: מעשה במלך שהפליג בספינה לים הגדול ושריו ועבדיו עמו בספינה, לקחו העבדים אתם את כל הכלים הנאים שרגיל בהם המלך בביתו, ובכל יום ויום היו מתקינים לו סעודת מלכים, גם מנגנים עמדו לפניו והנעימו לו בכלי זמר. פעם ראו השרים שפניו של המלך עצובות. "אדוני המלך" שואלים אותו שריו "האם חסר לך משהו בספינתך?"

משיב המלך: "אין אני חסר כלום, אלא דבר אחד – להגיע ליבשה".

"אף אני" מסיים ואומר הרב "ברוך השם אינני חסר כלום, רק דבר אחד חסר לי – אדמת הקדש של ארץ ישראל!"

סיכום:
הרב שאול ישראלי, השמיטה במהלך הדורות

מקובלת היא החלוקה של המצוות למצוות שבית אדם למקום ומצוות שבין אדם לחבירו. גדולה מצוה זו של שביעית שכרוכים ומשתלבים בה שני התכנים גם יחד, וכמבנה-על המזדקף ועולה מעל גבי שני תכנים אלה - מצוה שבין אדם לעצמו, בהיותה מיועדת לפתוח לאדם אופקים חדשים לשלמות ולהשתלמות.

הגע עצמך: אדם עמל ויגע עד אשר צבר איזה סכום שהוא, הרי כבר הזהירה התורה על תרמית ומרמה, על עושק שכר שכיר וכל כיוצא בזה, הרי חייבה על משא ומתן באמונה, על הן צדק ולאו צדק, הממון אשר עם כל זאת הצטבר בידי מישהו הוא איפוא כספו אשר זכה בו בצדק ובידיעה, והנה אתה מחייבו להלוותו לחבירו וללא כל טובת הנאה. עם הסתיים שנת השמיטה מתחיל שוב מהלך העבודה והיצירה של העם כולו במצב אשר לכל אחד כמעט אותם האמצעים. הרי לנו המצוה מבחינת "בין אדם לחברו", מה רב הוא כח התורה אשר השכילה במצוות אלה, שמיטה ויובל, להושיט בקנה את פתרון בעיית הניגודים בחברה, בין עני ועשיר, אשר כל חכמי הכלכלה מתלבטים בזה ללא מוצא.

לא פחות מזה חשיבות המצוה מצד ה'בין אדם למקום'. אין הצדקה ולא יהיה תוקף לתביעה זו של ביטול קנין הפרט בשנה זו אלא בנימוק "כי לי כל הארץ", שאין האדמה שלנו ולא כח העשיה שלנו - "לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה" - אנו שלו ומשלו נתנו. רק המאמין השלם יהיה לו כח לקיים המצוה במלואה, ובזאת יבחן! "גבורי כח עושי דברו", הרי לנו המצוה מבחינת בין אדם למקום.

תיקון החברה קודם לו בעצם תיקון האדם. גדול הוא המבחן אשר המלוה עומד בו, וכח רב של עושי דברו מתגלה אצל בעל הפרדס והכרם בהפקירו היבול לכל דכפין, והעובר דרך נסיונות אלה מתעלה ומתרומם, משתפר ומשתלם.

והנה עוד דבר רב ערך מושג במצות השמיטה, והוא שחרורו של האיכר לשנה אחת מהעבודה החקלאית השוטפת ומתן אפשרות להתכנסות בבתי מדרש לשם התרעננות רוחנית, ואפשרות של השתלמות נוספת בלימוד, במחשבה ובמידות. מה נפלא הדבר בעמוד האדם על ההכרה כי לא נקרא כשור לעול וכחמור למשא, כי גם לו שמור בבית המדרש, כי גם לו ניתנה תורה!

דבר תורה

מעגד שלישי

אנו נמצאים ברגעי הכניסה לחג השבועות, רגעים מרגשים אליהם התכוננו במשך חמישים יום, 'דרך ארץ קדמה לתורה', לכן נהגו ישראל לקרוא בכל שבת בין פסח לחג השבועות פרק אחד מפרקי אבות כדי שנגיע לחג השבועות מוכנים.

בשמיטה ההכנה מעצימה ומרגשת יותר, מדובר בשנה שלימה שהוקדשה לעבודת המידות, נדיבות, ויתור על רכוש, השקעה בעולם הרוח, מחשבה על האחר, דאגה לחלשים, ועוד. כל אלו מסייעים לנו להיות אנשים טובים יותר וראויים לקבלת התורה.

השבת אנו זוכים לקרוא את פרק השיא, שקרוי 'קנין תורה', משום שלאחר כל התהליך שעברנו הוא מלמד כיצד צריך לגשת אל התורה עצמה.

וכך כותבת המשנה:

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לִשְׁמָהּ, זוֹכֶה לִדְבָרִים הַרְבֵּה, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּדַאי הוּא לוֹ, נִקְרָא רֵעַ, אָהוּב, אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת, מְשַׂמֵּחַ אֶת הַמָּקוֹם, מְשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת, וּמַלְבַּשְׁתּוֹ עֲנָוָה וְיִרְאָה, וּמַכְשַׁרְתּוֹ לִהְיוֹת צַדִּיק חָסִיד יָשָׁר וְנֶאֱמָן, וּמְרַחַקְתּוֹ מִן הַחֵטְא, וּמְקָרַבְתּוֹ לִידֵי זְכוּת, וְנֶהֱנִין מִמֶּנּוּ עֵצָה וְתוּשִׁיָּה בִּינָה וּגְבוּרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ח יד): "לִי עֵצָה וְתוּשִׁיָּה אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה", וְנוֹתֶנֶת לוֹ מַלְכוּת וּמֶמְשָׁלָה וְחִקּוּר דִּין, וּמְגַלִּין לוֹ רָזֵי תוֹרָה, וְנַעֲשֶׂה כְּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר וּכְנָהָר שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק, וְהוֶה צָנוּעַ וְאֶרֶךְ רוּחַ, וּמוֹחֵל עַל עֶלְבּוֹנוֹ, וּמְגַדַּלְתּוֹ וּמְרוֹמַמְתּוֹ עַל כָּל הַמַּעֲשִׂים:

שאלות לדיון

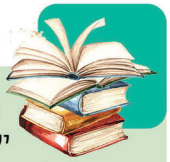
האם במשנה מונים את הדברים שבעולם כדאי לעסוק בתורה?

מהו "הסיוק בתורה" בחיי היום יום שלכם? ואלו מן המידות של המשנה אתם מרגישים שאתם מקבלים מן הלימוד הזה?

האם אתם מכירים אנשי תורה? (רבנים, תלמידי ישיבות, קובצי שיחים לתורה), כיצד התכונות שהוצגו במשנה ניכרות בהם?

אם כך נראים לומדי התורה - מה זה אומר לנו על התורה עצמה?

בואו נשמע סיפור

הצדיק רבי אברהם דב מאבריץ עלה לארץ ישראל והתיישב בעיר הקודש צפת. מיום שעלה לארץ נהג שלא לאכול עוד מפירות חוץ לארץ. שנה אחת היתה בצורת. תושבי העיר צפת נאלצו לייבא קמח מחוץ לארץ. רבי אברהם עמד במנהגו ולא טעם מלחם זה. הוא הרעיב את עצמו עד שהשיג מפירות הארץ.

שאלוהו: מדוע אינך אוכל מיבול חוץ לארץ?

השיב רבי אברהם: התורה מתייחסת לשאלת בני ישראל בשנת השמיטה: מה נאכל בשנת השמיטה? ועונה שהארץ תתן בשנה השישית יבול שיספיק עבור שלש שנים. לשנה השישית, לשנה השביעית – שנת השמיטה, ולשנה השמינית. לכאורה, מדוע אין התורה מדריכה אותנו לייבא מזון מחו"ל בשנה זו ובכך נפתור בעיות רבות?

מכאן למדים שאין זו דרכה של התורה, ולא רצונה שנאכל מיבולי חוץ לארץ!

משחק פיזוחי שמיטה

הוראות: בין האותיות שלפניכם מסתתרות מילים שמחברות בין התכונות שנלמדות מהשמיטה ובין אלו שנדרשות לשם לימוד התורה. עליכם למצוא את האות על הלוח שבה מתחילה המילה של התשובה.

הצעה לאתגר: התחלקו לשתי קבוצות, המטרה של כל קבוצה לענות על שתי אותיות צמודות (בכל תור שאלה אחת), שתי אותיות צמודות מזכות בנקודה.

השאלות:

1. מן המצוה הזו אנו לומדים שהרכוש איננו שלנו.
2. ב_____ ובקציר תשבות. (רמז: פעולת ההכנה לזריעה).
3. התכונה שנדרשת כדי לעבור את השנה הזו בלי לפחד ולהתייאש.
4. התדירות של שנת השמיטה (רמז: שם הפרויקט שמופיע גם על הכריכה).
5. כשמכפילים את השמיטה בשמיטה יוצאת שנה מיוחדת.
6. השבת והשמיטה בתדירות דומה (בגימטריה).
7. בסוף השמיטה הן נשמטות גם כן.
8. שתיהן מעידות שיש בורא לעולם, וביחד מהוות כינוי לשמיטה.
9. חכמים אסרו את אכילתם, מחשש להפרת הלכות השמיטה.
10. הקדושה שבהם מלמדת אותנו על הקשר שלנו אל הארץ.
11. המקום שבו קיבלנו את הציווי על השמיטה.
12. התכונה שאפיינה את הר סיני היא גם זו שנדרשת כדי להבין שהארץ אינה שלנו.

תשובות בעמוד 12

מדרש תמונה

דיור וכתיבה - אורית מרטין

ניתן להרגיש שם את **ה**אהבה הגדולה.
בסיני -
בה יורדת שם אותה אנרגיה שהיתה במתן תורה
ובחג השבועות, שהוא נקודה שם קו הצמן
שם הוא בעם היה קרוב באותה מידה אליהו.
כך כך קרובים אליו
וכיצד ביחסי אהבה - בעם היינו יכולים להרגיש
ואפך הוא הבדיל שיצטער. שכוח האהבה ביננו יצבו.
בזוקא משום שהיו מאוד אומיות.
המלחמה ברש ובחוסר האיכון היא מלחמה קשה
הוא בכלל בעם הבדיל שבה יהיה קל.

בעם מקרא ושם.
רק אנחנו נוכל להסיר את הסרעם המלכו חסרונות
אֱלֹ-) -
מאחר ואנחנו חלק ממנו ("קְדֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קָדוֹשׁ
עַל יְשֵׁרֵאֵל אֱלֹהֵינוּ" (תהילים ס"ח)
לכן הוא ביקש מאיתנו בערה: "תְּנוּ צֹּל לְאֱלֹהִים
בה אניים.
אבל כשהן בתוך השופים, בה נראה ומרגיש כאילו
חלק ממנו.
עם בורא עולם.
הבשמות שלנו שמאזו בהר סיני היו במילכו אוצ
ניאוצין כו ברית אף אוהבה. אניים שהוסכים לאוצ.

ברית בה דבר שאי אפשר להסר.
הוא כרת אויתנו ברית.
הוא הבטיח שילווה אותנו לאורך כל הדרך.
ואומרם.
בלתי מאוכן, ומלכו חסרונות בעולם אלוקי מאוכן
בלתי מוגבל,
הוא היה בריך אותנו שנצטער נו להסוך עולם
בורא עולם ביקש עם שנצטער נו.

אלינו בכל ההיסטוריה כמה אורוש.
אורוש שקרה לפני כ-3000 שנה והוא משפיע שלינו
עד הרגש הזה,
והוא לגמרי רלוונטי עם לכל מה שקורה שכשיו...
אלבש אורוש אוצ.
אין ראה אף התרשמות שנה כל כך שיכולה להחניק
מאמצ 3000 שנה.
אין בעולם התחייבות שבן אוזש התחייב והתאסר
אליה
שיכולה להחניק מאמצ כל כך הרבה זמן.
אלבש מה שקרה בהר סיני.

דבר תורה מה ענין שמיטה להר סיני?

מה ענין שמיטה להר סיני? בסלנג העברי משפט זה משמש כביטוי לשני דברים שאין שום קשר ביניהם, אולם במקור לא מדובר בשאלה רטורית ללא מענה. חכמים משיבים שאין מתאימה ממצות השמיטה שתאמר בהר סיני עצמו.

אז מה יש בה בשמיטה שמוכרחת היא להאמר בסיני?

השמיטה דומה אל השבת, וכשם שהשבת היא יום הבריאה, זכר למעשה בראשית, כך גם השמיטה היא כעין חזרה לבריאה. זיכרון שמה שמחזיק אותנו אינם חיי השגרה כי אם המהות שעומדת מאחריהם. הזכרון הזה עובר דרך החקלאי שמוכרח להמציא את עצמו מחדש באותה השנה, דרך האביון שניתנת לו הזדמנות לצאת ממעגל העוני, לכלכל את משפחתו ולצאת לדרך חדשה ללא חובות, ודרך שאר הציבור ששותף אף הוא לכל התהליכים הללו ואינו יכול להתעלם מהם.

כעת אנו מבינים מדוע אין ראויה מן השמיטה להזכר בעת קבלת תפקידה של האומה במעמד הר סיני, בה בעת מובטח מעמד תזכורת, פעם בשבע שנים, שלא לשקוע בחיי הקיום והחומר. שנה שבה מתקיימים איפוס מעמדות ופתיחת דף חדש לכל אחד מאיתנו, דף שבו הוא יכול לקבל את התורה מחדש, ולקבל על עצמו לחיות את התכלית.

מעשה שהיה

הרב יוסף שלמה כהנמן זצ"ל היה אוד מוצל מאש מהשואה הנוראה שפקדה את עמנו באירופה. לאחר שניצל עלה לארץ הקודש והקים את ישיבת פוניבז' בבני ברק, ישיבה מפורסמת עד היום.

הוא היה אומר: כשם שלקראת השבת יוצאים ואומרים: "שבת שלום", כך בפרוס עלינו שנת השמיטה אנו יוצאים לשדה לקראתה ואומרים לה: "שבת שלום לך אדמה קדושה".

באחד מביקוריו של הרב בקיבוץ 'חפץ חיים' היתה התרגשות גדולה בין תושבי המקום מביקור הרב במקום מושבם. לפתע במהלך הביקור התכופף הרב כהנמן ורכן על האדמה, נשקה בחום ולחש לה: "שבת שלום לך אדמה קדושה השובתת השנה בשנת השמיטה".

שירי תורה לשבועות

ועתה כתבו לכם ♫ רצוננו לראות את מלכנו ♫ אור החיים (ישי ריבו) ♫ אשר בחר בנו ♫ אני קבעתי את מושבי ♫ אשורר שירה לכבוד התורה ♫ מה אהבתי תורתך ♫ תורת ה' תמימה ♫ טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף ♫ ובאו כולם בברית יחד נעשה ונשמע אמרו כאחד ♫ ישמח משה במתנת חלקו ♫ אשרי מי שעמלו בתורה ♫ אשריכם תלמידי חכמים ♫ מה אהבתי תורתך ♫ הוא יפתח ליבנו בתורתו ♫ והערב נא ה' אלוקינו ♫ לולי תורתך שעשועי

שירחס

קראו את השיר הנפלא של ישי ריבו:

כמי שמצא בה את עצמי
כשלא זכרתי מי אני
תמיד היא באה
והאירה לי פנים

ואיזה אור על הפנים
איך הם נשבים בקיסמה לפניה
מתהלכים כסומא אחריה
ותכלית האמת היא כל צדדיה
כל שבעים פניה
יקרה מפז ומעושר
ניקנת היא בעמל וביושר
והיא הדרך והיא האושר

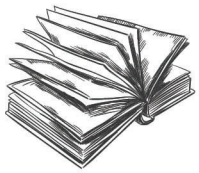
כמי שעסק בה לקרעים
וראה אנשים מלאכים
שהמיתו עצמם עליה
וקבלו ממנה חיים
כמי שטעם טעמה לרגעים
וראה אנשים
באמת מאושרים

- האם יש שורה בשיר שאתם יכולים להתחבר אליה ובאיזה אופן?
- האם יש בפזמונים קסם בתורה?
- מהו קסמה של התורה כפי שאתם רואים אותה?
- כיצד ניתן כעת להסביר את הכמיהה של עם ישראל לספר מוסר וחוקי התנהגות רגע אחרי יציאה ממצרים?

השבועות לתשמ"ח פיצוחים: 1. הפקר 2. חריש 3. אמונה 4. פעם בשבע 5. יובל 6. ו' 7. תלושות 8. שבת מארץ 9. ספירה 10. ברית 11. ב' ברי 12. עגונה.

לימוד ליל שבועות – ענין שמיטה להר סיני

וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר, מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני. אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני, אף כולם נאמרו כללותיהם ודקדוקיהם מסיני.

שאלה לעיון: מה התשובה לשאלה? מדוע בחרו את השמיטה ולא בחרו לשמא בנין או מכל מצוה אחרת?

השמיטה – דוגמה להשגחה פרטית

חתם סופר, תורת משה ויקרא פרק כה: נ"ל דהשמיטה מבואר ונגלה לעיני כל שהי**א** וכל דקדוקים של סופרים שבה כגון איסור הספיחים הכל מסיני, שהרי היה רואה להדיא שבערב שביעית צוה הקדוש ברוך הוא ברכתו לשלש השנים, וכמו שהיה במן במדבר שניתן בערב שבת לחם יומים, וע"ז אמר "ראו כי ה' נתן לכם את השבת על כן הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים", כן בשביעית ראיה ברורה שהוא מסיני במה שבכל פעם נתברך שנה ששי**ת** על שלש שנים, משם יקחו ראיה לכל המצות כי החלק יעיד על הכל, היינו כשם ששמיטה כללותיה ופרטותיה ודקדוקיה מסיני וכו' כן הכל מסיני.

לפי דברי החתם סופר, למה הובאה דווקא מצות השמיטה כדוגמה לכלל המצוות בהר סיני?

קדושת השמיטה כקדושת הר סיני

כלי יקר (ויקרא כה, א): כשעלה משה אל הר סיני א**ח**ר שבעה שבועות שספרו ישראל ארבעים ותשעה יום מן פסח עד עצרת, נתקדש אז אותו הר ונאסר בזריעה וחרישה ביום חמשים שבו ני**ת**נה התורה, והוא זמן משיכת היובל לקרוא דרור וחופשי לכל ישראל חירות על הלוחות ועל ידי קול השופר של מתן תורה, באותו זמן הגיד הקדוש ברוך הוא למשה ענין השמיטה והיובל לומר **שבמספר שבע ובמספר ארבעים ותשע אני נותן קדושה זו לכל ארץ ישראל, שיש לה דמיון ויחוס עם הר סיני מצד היותה אוירא דמחכים ואין תורה כתורת ארץ ישראל והר סיני**, על כן ראוי ליתן גם לארץ ההיא קדושת הר סיני אחר מספר ארבעים ותשע שנה וכן במספר שבע, או כדי לעשות זכרון למעמד הר סיני בקריאת דרור והעברת שופר מצורף לשאר טעמים שיש למצוה זו, על כן נאמר בהר סיני. ודבר זה נכון וקרוב לשמוע.

"כל השביעין חביבין" – אלו סוף מצוות יש בתורה הכוללות את המספר 7? האם יש קשר ביניהן?

העיקר הכוונה

עבודת ישראל, (פרשת בהר) - ונראה לי על פי מה שכתב האר"י ז"ל כי השמיטה היא שנה השביעית רומזת למלכות שמים שיש לה עלייה בשמיטה בסוד ושבתה הארץ שבת לה' עיין שם. וכמו שאמרו בגמרא: **"טעמא דשביעית אמר הקדוש ברוך הוא זרעו שש ושמטו שביעית כדי שתדעו שהארץ שלי הוא".** וזהו ענין קבלת עול מלכותו שנתגלה על ידי השמיטה. ולכן נראה לומר הטעם סמיכות והיקש המצוות לשמיטה, **להורות כי כל המצוות לא ניתנו לנו לעשות מצות אנשים מלומדה, רק להמשיך הבורא ברוך הוא ולקבל עול מלכותו על ידיהם,** והוא הענין שנתגלה על ידי שביתת השנה השביעית כנ"ל. **וזה שאמר בהר סיני, כי הר סיני מורה על גילוי מלכות שמים** שנתגלה בעליל וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר, אנכי ה' אלהיך ומבלעדי אין אלהים.

כמו שנאמר כאן – בשמיטה העיקר היא הכוונה. דיינים רבים בשמיטה נקבעים על ידי הכוונה של האדם, לדוגמה: מותר לקטוף פרח כדי לקשט את הבית בשבועות, אך אסור לקטוף אותו כדי להוסיף לשלו.

הצורך בעבודה מול לימוד תורה

אגרא דכלה, (פרשת בהר) - סמך שמיטה להר סיני, דידוע דעל ידי קרבות ישראל להר סיני נפסקה זוהמת הנחש מהם [כלומר: תוקן ה**ע**ונש שקיבל אדם הראשון כשחטא], וזה שסידר בעל הגדה אלו קרבנו לפני הר סיני ולא וכו', כי קרבות הר סיני הוא טובה בפני עצמה שנפסקה מהם הזוהמא. והנה ענין העבודה בשדה ובכרם נמשך מחטא אדם וזוהמת הנחש שאז נגזר מוץ ותבן על החטה הכל מזוהמא, ונגזר קוץ ודרדר וכו' ואכלת את עשב השדה, בזיעת אפך כו', משא"כ קודם החטא היתה הארץ מוציאה פירותיה בלא עמל ובלא פסולת וכמו שיהיה לעתיד במהרה בימינו שהארץ תוציא גלוסקאות וכו' [שיגדלו על הארץ מאכלים מוכנים ולא נצטרך להכין בעצמינו]. **והנה לזה מרמזת מצות השמיטה בלי עבודת שדה וכרם רק מנוחה לעבודת הש"י, והוא רמז להפסק זוהמת הנחש, והוא נמשך מקרבות הר סיני, וזה שסמך שמיטה להר סיני.**

השמיטה מזכירה לנו שהעבודה שלנו בעניני העולם הזה אומנם נפקקת, אך היא נובעת מהצורך לתקן את חטאו אדם הראשון, אנחנו עקוקים לכך כדי שנוכל לשקוע בעבודה ולחשוב חלילה שזה האידיאל והמטרה. לכן היא נאמרה דווקא בהר סיני, המקום שבו החל תיקון חטאו אדם הראשון.

השמיטה והענווה

אחת מהתכונות המרכזיות של התורה היא הענווה.

מדרש רבה במדבר: "גאות אדם תשפילנו" זה תבור וכרמל שבאו

מסוף העולם, מתגאים לומר שאנו גבוהים ועלינו הקדוש ברוך הוא נותן את התורה, "ושפל רוח יתמך כבוד" זה סיני שהשפיל את עצמו לומר שאני נמוך ועל ידי כך תמך ברוך הוא כבודו עליו ונתנה עליו התורה וזכה לכל הכבוד הזה.

התורה ניתנה על ידי ענווה

במדבר (יב, ג): **והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה.**

ומה לעדוך לימוד התורה נדרשת ענווה

גמרא עירובין (נד ע"ב): "וממדבר מתנה" - אם משים אדם עצמו כמדבר זה, שהכל דשין בו - תלמודו מתקיים בידו. ואם לאו - אין תלמודו מתקיים בידו.

לאור לאות האם תוכלו לומר מה הקשר בין הר סיני ובין השמיטה?

השמיטה מחברת את מצוות שבין אדם לחברו עם הר סיני

חתם סופר, (תורת משה ויקרא פרק כה): עוד יש לפרש, כי עיקר שמיטה לידע כי לו הארץ יתברך שמו, ובשעת קבלת תורה ועול מלכות שמים נאמר: "הארץ נתן לבני אדם", אם כן מה ענין לייחס שמיטה להר סיני? אלא לומר כשם ששמיטה מסיני, אף על פי שהוא מצוה שבין אדם לחבירו, מצות גמילות חסדים בעלמא, כך גם כל מצות שבין אדם לחבירו הוא מסיני, ולא מצות אנשים מלומדה אהבת רעים כמאמר האפיקורסים, אלא הכל מהשם יתברך.

לו שם הסיבה שאנו קוראים בשבועות את מגילת רות, מגילת החסד. וכפי שאומרו חכמים שהתורה מתחילה בחסד (בטיפול של הקב"ה באדם הראשון) ומסתיימת בחסד (בטיפול של הקב"ה בקבורתו של משה).

איזכורים למילה חסד במגילה:

וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לְשְׁתֵּי כַלֹּתֶיהָ לֵכְנָה שֹּׁבְנָה אִשָּׁה לְבֵית אִמָּהּ [יעשה] יַעַשׂ ה' עִמָּכֶם חֶסֶד כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם עִם הַמֵּתִים וְעִמָּדִי. (רות א ח)

וַתֹּאמֶר נָעֳמִי לְכַלָּתָהּ בָּרוּךְ הוּא לַה' אֲשֶׁר לֹא עָזַב חַסְדּוֹ אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַמֵּתִים וַתֹּאמֶר לָהּ נָעֳמִי קָרוֹב לָנוּ הָאִישׁ מִגֹּאֲלֵנוּ הוּא. (רות ב כ)

וַיֹּאמֶר בְּרוּכָה אַתְּ לַה' בִּתִּי הֵיטַבְתְּ חַסְדֵּךְ הָאַחֲרוֹן מִן הָרִאשׁוֹן לְבִלְתִּי לֶכֶת אַחֲרֵי הַבַּחוּרִים אִם דַּל וְאִם עָשִׁיר. (רות ג י)

על פי המתואר בפסוקים מי עשה חסד עם מי?

בראשון - אלוקים יעשה החסד כגמול לערפה ורות על החסד שעשו עם נעמי ונשארו איתה לאחר מות הבנים.
בפסוק השני מתואר חסדו של בועז עם רות שמבחין בה בזמן שהיא מלקטת בשדה שלו, דואג לה למזון ולביטחון פיזי ונפשי ("ולא תכלימוה" "ולא תתגרו בה").

בפסוק השלישי החסד מיוחס לרות – חסדה הראשון שדבקה בחמותה וחסדה השני והגדול יותר – יכולת להנשא לכל אחד מהבחורים אולם בחרת להנשא לקרוב משפחתה של נעמי ולאפשר המשך לזרעה.

ס"פ הפסוקים הללו מה מאפיין את סיום החסד? (למשל: סיום מאמר לנדרש, סיום את ברכיי האוישיים בפ3ד, דבקות בפרכים וכו')

ע"פ הרמב"ם יש שתי דרכים להגדיר חסד:

וידוע שגמילות הטוב כולל שני עניינים האחד מהם - לגמול טוב מי שאין חוק עליך כלל והשני - להיטיב למי שראוי לטובה יותר ממה שהוא ראוי. (מורה נבוכים חלק ג, פרק נג)

מהן 2 הדרכים לפעות חסד ס"פ הרמב"ם?

סיפור:

החקלאי בכל שנה הוא בבחינת 'מאמין וזורע'. בכל שנה עליו לחרוש, להכין את האדמה לזריעה, לזרוע את הזרעים בזמן המתאים, ולהתפלל שהגשם יגיע בעתו בכמויות המתאימות.
בשמיטה עומד בפני החקלאי, הרוצה לשמור שמיטה, קושי משמעותי נוסף, והוא שמכיון שאין לזרוע בשמיטה עליו לסיים את כל הזריעות עוד לפני ראש השנה. בכך ישנו סיכון רב, מפני שבשנים רבות יורד גשם בחג הסוכות, ולאחריו ישנה הפסקה ארוכה של גשמים. הגשם הראשון גורם לזרעים לנבוט, וללא גשמים נוספים היבול כולו עלול להתייבש ולרדת לטמיון.
כך ארע במשק של ר' יוסף איגנר בכפר הרואה. וכפי שהוא מספר: בשמיטת תשנ"ד עמדתי בפני קושי רב, זרעתי בערב ראש השנה מין חיטה שמיועד בעיקרו עבור בעלי החיים, והנה לאחר חג הסוכות ירדו גשמים רבים שהנביטו את כל השדות שזרעתי, אך עברו חלפו כמעט כחודשיים תמימים ולא ירדה אף לא טיפת גשם נוספת אחת! והצמחים צמאים... חשתי שאני עומד בפני שוקת שבורה, שאלתי מה אעשה? מהיכן אאכיל את בעלי החיים? לרכוש מזון במשך השנה כולה זו עלות כספית גבוהה מאוד שלא אצליח לעמוד בה!
ברוך ה' הקב"ה שמע לתפילותי, וממש מספר ימים לפני שהצמחים התייבשו, ירדו גשמי ברכה רבים, שהשקו והרוו את השדות. כך שבאותה שנה זכיתי ליבול גבוה אף מעבר ליבול שאני מקבל בכל שנה!

חסד מוסיף לפעיתים באופן גדול ומרשים, אך פעמים רבות מדובר בחסדים קטנים שנעשים ביום יום.

מנו את הגופים הציבוריים שעסוקים בחסד.

חשבו אלו חסדים קטנים ויום יומיים מתקיימים סביבכם.

קבלו על עצמיכם שותפות, אפילו קלה, בחסד מכאן ולהבא.

דבר תורה חג הביכורים

חג השבועות נקרא גם 'חג הביכורים' מפני שממנו ואילך אפשר להתחיל להביא את פירות הביכורים לבית המקדש. מצות הביכורים נועדה להזכיר לנו מי בעל הקרקע האמיתי ומהו מקור השפע שקיבלנו, וכלשונו של ספר החינוך (מצוה כא):

"נצטוינו להביא למשרתי ביתו ראשית הפרי המתבשל באילנותיו, ומתוך הזכירה וקבלת מלכותו והודאתינו לפניו כי הפירות ויתר כל הטובה מאיתו יבואו, נהיה ראויין לברכה ויתברכו פירותינו".

ייעוד זה, להזכיר לנו מי בעל הקרקע, דומה מאוד לייעוד שניתן לשנת השמיטה: "כדי שתדעו שהארץ שלי היא", אך הדרך הפוכה. אם בביכורים אנו לומדים זאת מתוך שפע פירות האילן, בשמיטה החוויה עוברת דרך השבתת השדות ומיעוט תנובת הארץ.

המפגש בין שנת השמיטה ומצות הביכורים הוליד שאלה מעניינת: האם בשמיטה ישנה אפשרות או חובה להביא ביכורים למקדש? המהר"ל מפראג שולל את האפשרות הזו: "שאיך קורא אני כאן ועתה הנה הבאתי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לי, דהא לו לא נתן?". לדבריו הפסוקים אותם אומרים במקדש מתוך שפע תנובת השדה שניתנה לאדם בכל שנה, אינם תואמים את המצב בשנת השמיטה, בה הקרקעות בורות והפקר, וממילא אין להביא ביכורים בשנת השמיטה.

לא כולם הסכימו עם דעה הזו, ויש מן הראשונים שסברו שחובת הבאת הביכורים קיימת גם בשנת השמיטה. לדבריהם על האדם להודות לה' גם על הפירות שצמחו מאליהם ונלקטו מן ההפקר.

שאלה זו לא הוכרעה עד עצם היום הזה, ולנו לא נותר אלא להתפלל לבנין המקדש במהרה, ולהכרעתם של חכמי הדור בשאלה זו (מי יודע, אולי יעזרו באליהו הנביא...).

אתגר משפחתי

קראו יחד את התיאור המרשים של הבאת הביכורים מן המשנה.

בונוס: נסו להמחיש אותו בהצגה, או בדמיון מודרך כיצד תראה הבאת הביכורים בימינו אלה:

מתוך משנה מסכת ביכורים פרק ג

כיצד מפרישין הבכורים: יורד אדם בתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה אשכול שביכר רמון שביכר קושרו בגמי ואומר הרי אלו בכורים.

העשירים מביאים בכוריהם בקלתות של כסף ושל זהב והעניים מביאין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה. הקרובים מביאים תאנים וענבים, והרחוקים מביאים גרוגרות וצמוקים.

כיצד מעלין את הבכורים: כל העיירות מתכנסות, ולנין ברחובה של עיר, ולא היו נכנסין לבתים, ולמשכים היה הממונה אומר: "קומו ונעלה ציון אל בית ה' אלהינו".

והשור הולך לפניהם וקרניו מצופות זהב ועטרת של זית בראשו, החליל מכה לפניהם עד שמגיעים קרוב לירושלים, וכל בעלי אומניות שבירושלים עומדים לפניהם ושואלין בשלומם: "אחינו אנשי המקום פלוני, באתם לשלום".

החליל מכה לפניהם עד שמגיעין להר הבית. הגיעו להר הבית אפילו אגריפס המלך נוטל הסל על כתפו ונכנס עד שמגיע לעזרה. הגיע לעזרה ודברו הלוים בשיר: "ארוממך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי".

עודהו הסל על כתפו קורא (את פרשת מקרא ביכורים) ומניחו בצד המזבח והשתחוה ויצא.

במושב יסודות נערכו להשבתת המטעים בשמיטה, כולם הופתעו ממה שקרה בהמשך...

אחרים לשבועות ובכלל לחיים

בחג השבועות נוהגים ללמוד תורה כל הלילה.

משימה: ספרו על נוסע בתורה שמעניין אתכם והייתם מוכנים לעסוק בו וללמוד אותו לילה שלם.

אחת המצוות בחג השבועות היא מצוות הביכורים – בה הביאו האנשים לבית המקדש את הפירות הראשונים משבעת המינים שהבכירו (הבשילו). קוטפים אותם ושמים בטנא ומביאים אל הכהנים בבית המקדש כדי להגיד תודה לה' על האדמה הטובה שנתן להם ובזכותה הצליחו לגדל את כל היבולים.

משימה: ספרו על משהו חדש שעשיתם או קיבלתם לאחרונה שאתם רוצים להודות עליו.

הדיבר האחרון הוא "לא תחמוד". המשמעות של "לא תחמוד" היא לא לרצות משהו שאינו שייך לי.

משימה: אחרו תודה על 5 דברים שיש לכם בחייכם.

בחג שבועות אנו מציינים את חג מתן תורה. בתאריך זה קיבלנו את עשרת הדיברות בהר סיני. 10 הדיברות הם עשרה כללי התנהגות – 5 מהם כללי התנהגות שבין אדם למקום ה' - נקראות מצוות שבין אדם לחברו – (5 כללי התנהגות כלפי החברים – נקראות מצוות שבין אדם לחברו.

משימה: הדיבר החמישי הוא - כבד את אביך ואת אימך - עליך לומר להורה 3 דברים טובים שאתה מהם.

בחג השבועות קוראים את מגילת רות. רות עשתה מעשה של חסד ולמרות שיכלה לחזור לביתה ולעמה ולהתחתן עם מי שהיא רוצה. היא בחרה ללכת אחרי נעמי, להצטרף לעם ישראל ולשאת את בועז קרוב משפחתה.

משימה: ספרו על מעשה של חסד שעשתה אתכם או שראיתם שמישהו עושה.

(חסד = מעשה שעושים עבור מישהו גם כשזה לא התפקיד שלנו או שאתם עושים יותר ממה שאתם צריכים).

חג השבועות נקרא גם חג הקציר כיון שזוהי העונה בה קוצרים את החיטה. מהחיטה מכינים את הלחם (ממנה גם הקריבו בשבועות את קרבן שתי הלחם). הלחם הוא המאכל הבסיסי בחיים שלנו. הוא מסמל משהו שאנחנו לא יכולים לחיות בלעדיו. מן הצד השני, השמיטה בה אנו מצוים מלמדת אותנו על אלו מותרות אנו יכולים לוותר.

משימה: חשבו מהם הדברים הבסיסיים בחייכם שבלעדיהם לא תוכלו לחיות ומהם ה"מותרות" בחייכם, כלומר דברים שחשובים וטובים לכם אבל אפשר להסתדר גם בלעדיהם.

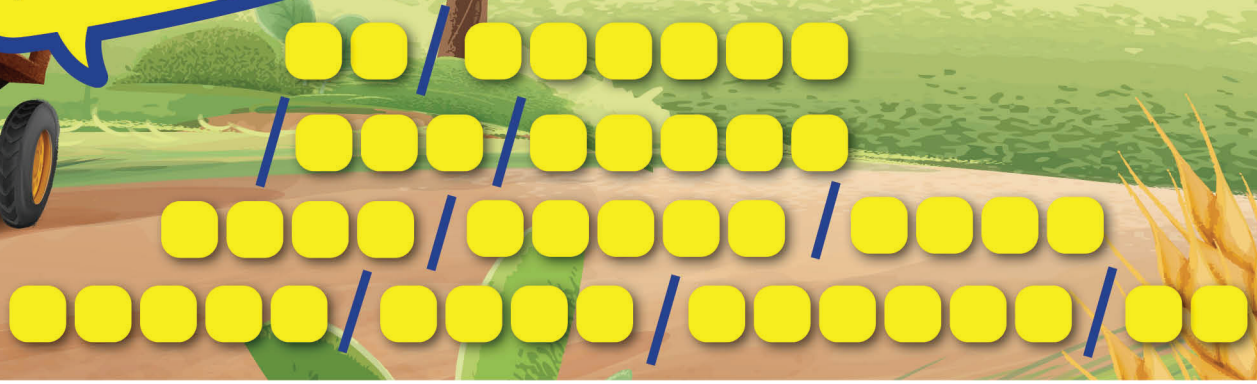
ללימוד בליל שבועות קוראים תיקון שבועות. (המתקן את הטאם של בני ישראל שלפי האגדה ישנו עד מאוחר ביום מתן תורה). תיקון הוא גם ההיפך מקלקול וגם קישוט.

משימה: חשבו על משהו שהייתם רוצים לתקן בחיים שלכם ומשהו שכבר יש בחייכם שהייתם רוצים לקבל - כלומר לעשות אותו טוב יותר טוב ויפה.

עד חג השבועות סופרים את ספירת העומר. 7 שבועות החל מפסח ועד חג השבועות. הספירה הזו ממחישה את הציפייה שלנו ליום הזה – להבאת הביכורים ולקבל את התורה.

משימה: ספרו לאיפה אירוח חשוב ומשמעותי אתם מצפים בימים אלו? ומה מציפות אורך ההכנות הנדרשות על משמעותיותו של האירוח.

בחופרת הסתתרו מילים שונות, מצאו אותן ומלאו כאן:

מתוך המשפט שיצא לכם בחרו: אות שיש אותה 7 פעמים במשפט / האות הראשונה של המילה השלישית / אות שמופיעה פעמיים בסוף מילה / אות שמופיעה בתחילת המילה השביעית (לאחר ו החיבור) / האות השלישית במשפט / אות שיש אותה 5 פעמים במשפט

הרכיבו את המילה ושלחו לנו לווצאפ במספר: 08-6369402 בין השולחים יוגרלו פרסים שווים

הגליון מצריך גניזה

פרשנות: ישראל